

Aantal vaarskalveren dat veehouder aanho

De sleutel voor

Niet alleen de klauwgezondheid, de mastitis-incidentie of de vruchtbaarheid zijn doorslaggevend voor de leeftijd van een af te voeren koe.

De sleutel voor een hoge levensduur ligt bij de veehouder zelf. Wie meer vaarskalveren opfokt, zal vaak ook meer koeien afvoeren. Economisch gezien onverstandig. Maar wat is dan het optimaal aantal aan te houden vaarskalveren?

tekst **Tijmen van Zessen**

Ga het lijstje maar eens langs. Neem even de tijd om alle afgevoerde koeien van het afgelopen jaar te beoordelen op hun afvoerreden. Hoeveel procent moest werkelijk het bedrijf verlaten vanwege een gebroken poot of een versleten uier? Henk Hogeveen en Wilma Steeneveld, onderzoekers aan Wageningen Universiteit, zijn er zeker van dat veehouders te makkelijk afscheidnemen van hun koeien. 'Vaak is de beschikbaarheid van een nieuwe melkvaars de reden voor afvoer van een koe', zegt Hogeveen. Veehouders houden volgens hem voor het gemak te veel jongvee aan. Nu een kalf aanhouden komt er in de praktijk op neer dat er over twee jaar een volwassen dier vertrekt. Het werpt de vraag op of je kunt benaderen hoeveel procent van de vaarskalveren je nu werkelijk moet aanhouden. Hogeveen en Steeneveld begeleidden een Maleisische onderzoeker om aan deze vraag te rekenen. Yani Mohd Nor simuleerde in een model wat in economisch opzicht het optimale percentage aan te houden vaarskalveren is. Het model gaat ervan uit dat het melkveebedrijf stabiel blijft in omvang; in een groeiscenario ligt het voor de hand dat extra jongvee noodzakelijk is.

Inseminatiewaarde geeft ruggesteun bij afvoerbesluit

De inseminatiewaarde ondersteunt veehouders bij het vervangingsbeleid op hun bedrijf. Het kengetal heeft als doel de vervanging van een koe in economisch opzicht te optimaliseren. De inseminatiewaarde geeft per koe de verwachte winst weer wanneer de koe op

dat moment drachtig zou worden, ten opzichte van haar gust te laten en op een later moment af te voeren. Het kengetal is in 1988 ontwikkeld door de Wageningse wetenschapper Johan van Arendonk en geeft in feite aan of insemineren nog zinvol is. Bij een inseminatiewaarde ho-

ger dan 85 is het zinvol om een koe te insemineren, ligt het getal beneden de 85, dan verdient het de voorkeur haar af te voeren zodra ze slachtrijp is.

➔ Meer informatie is te vinden door de zoekterm 'inseminatiewaarde' in te vullen op www.crv4all.nl

udt bepaalt de levensduur van zijn melkkoeien

een langer leven

Veehouders houden te makkelijk extra jongvee aan

De uiteindelijke uitkomst is afhankelijk van een groot aantal variabelen. 'Hoeveel sterfte is er op een bedrijf, op welke leeftijd kalven de vaarzen af, hoeveel gedwongen afvoer is er jaarlijks? Het zijn allemaal gegevens waar het model rekening mee houdt', vertelt Steeneveld.

Niet te veel, niet te weinig

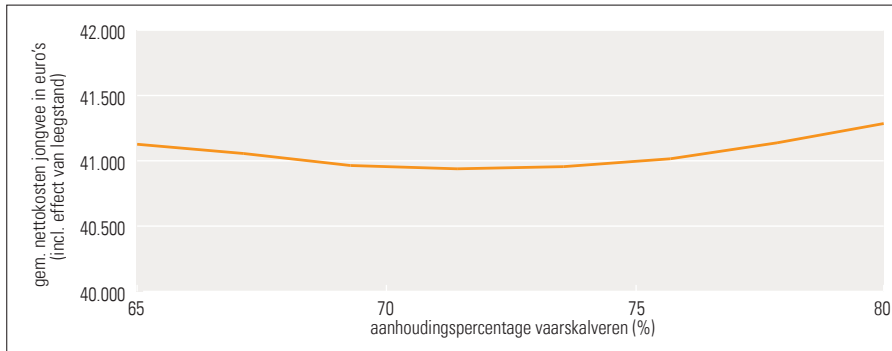
Maar de belangrijkste twee variabelen zijn de kosten voor de jongveeopfok en de gemiste opbrengsten als er stalruimte leegstaat. 'Eigenlijk is de uitkomst van het model vooral een afweging tussen die twee. Houd je te veel jongvee aan, dan maak je onnodig kosten, is er te weinig, dan loop je opbrengsten mis', weet Steeneveld. Misgelopen opbrengst door lege stalruimte is voor veel melkveehouders een nieuw begrip. Het is een parameter die actueel wordt met het einde van de melkquotering.

Het rekenwerk van Yani Mohd Nor resulteerde uiteindelijk in een getal van 73 procent voor het aandeel aan te houden vrouwelijk jongvee. Voor een gemiddeld bedrijf geldt dus dat het economisch gezien het meest aantrekkelijk is om 73 procent van de vaarskalveren op te fokken. 'Minder jongvee opfokken kost een bedrijf geld als gevolg van leegstand. Meer opfokken kost geld door te hoge kosten voor de jongveeopfok; het gebruiksvee levert niet het geld op dat het tijdens de opfok heeft gekost', stelt Hogeveen. De sleutel van een economisch sterke levensduur zit volgens hem in het aantal aan te houden vaarskalveren. Figuur 1 illustreert zijn uitspraak voor een bedrijf met honderd melkkoeien.

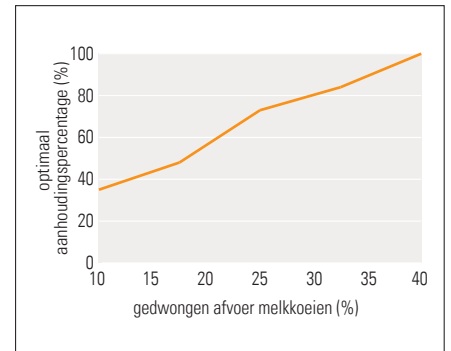
Dure of goedkope opfok

De resultaten vragen wel om enige duiding. Zoals voor elk model geldt, gaat ook dit model uit van een gemiddelde. Het rekt met een bedrag van 1584 euro voor elke op te fokken melkvaars. Maar niet elk bedrijf is hetzelfde. Weet een bedrijf zijn kosten voor de opfok te beperken tot 1370 euro, dan geldt voor een bedrijf met honderd melkkoeien dat er ruim drieduizend euro blijft liggen als het 73 procent van de vaarskalveren opfokt. Deze veehouder kan zich wel een extra dier veroorloven; hij verkleint daarmee het risico op leegstand en legt weinig geld toe op een verkochte melkvaars. Omgekeerd geldt hetzelfde. Een bedrijf waar de opfok 1640 euro per dier kost, betaalt ruim drieduizend euro te veel als het 73 procent van de vaarskalveren opfokt. Deze veehouder is beter af met minder jongvee, omdat de inkomstenderving bij leegstand minder snel zal opwegen tegen de meerkosten in de opfok.

Iets dergelijks geldt ook voor de misgelopen op-

Figuur 1 – Uitkomst van modelberekening voor het optimaal percentage aan te houden vaarskalveren voor een bedrijf met honderd melkkoeien (bron: WUR)

Figuur 2 – Aan te houden vaarskalveren bij diverse afvoerpercentages (bron: WUR)

brengsten als gevolg van lege stalruimte. Het model gaat uit van een melkprijs van 35,60 euro per honderd kilo melk en een krachtvoerprijs van 23,60 euro per honderd kilo krachtvoer. Het komt daarmee op een maandelijkse opbrengstderving van 82 euro voor een onbenutte stalplaats. Is de melkprijs lager, dan is leegstand minder schadelijk dan in perioden met hoge melkrijzen. Op een bedrijf met honderd koeien kunnen de melkrijseffecten behoorlijk doortikken.

De opbrengst van slacht- en gebruiksvee doet weinig toe of af aan het optimaal percentage aan te houden vaarskalveren. 'Een bedrijf heeft jaarlijks maar enkele slachtkoeien en vaarzen te verkopen', verklaart Hogeveen. 'Daarom zie je dat deze prijsverschillen minder zwaar tellen dan een melkrijverschil. Het is voor een veehouder verleidelijk om zichzelf voor de gek te houden. Die vaars die je voor 1200 euro verkocht, weet je je lang te herinneren, maar die van 825 euro vergeet je snel. We zijn uitgegaan van LEI-cijfers en die gaven een gemiddelde van 900 euro aan voor een melkvaars eerste klas.'

Factuur voor een vaars

Niet in de laatste plaats is het percentage gedwongen afvoer van belang voor het vaststellen van het optimale percentage aan te houden vaarskalveren. Figuur 2 laat zien dat bedrijven waar vijftien procent van de koeien uitvalt, amper de helft van de geboren vaarskalveren hoeven aan te houden. Bij een uitval van veertig procent moeten alle kalveren blijven.

Maar als de omstandigheden per bedrijf zo sterk bepalend zijn voor het optimale percentage aan te houden vaarskalveren, is dat getal van 73 procent dan wel relevant? 'Eigenlijk zou een veehouder dit model voor zijn eigen bedrijf moeten kunnen invullen', vindt Hogeveen. 'Het gaat er mij niet om dat alle melkveehouders zich op dit getal gaan richten. Het gaat me erom melkveehouders bewust te maken van het feit dat ze te veel koeien afvoeren omdat er jongvee klaarstaat. Een veehouder krijgt geen factuur voor een nieuwe vaars die zijn bedrijf instroomt en heeft niet in de gaten dat elke vaars die hij extra opfokt, 1500 euro kost. Zeker nu, met die lage kalverprijzen, is de redenering al snel: "Ach, ik krijg maar dertig euro voor een kalfje, laat ik haar dan maar aanhouden".'

Hogeveen weet zich gesteund door het feit dat be-

drijven die groeien, ineens fors minder dieren afvoeren. 'Dat wijst erop dat niet alle afvoer nodig is geweest. Hetzelfde patroon verwacht ik op bedrijven die besluiten hun jongveeopfok uit te besteden. Cijfers heb ik er niet van, maar er zijn wel wat verhalen uit de praktijk dat die bedrijven zuiniger omgaan met hun koeien.'

Acht lactaties maken

Uit eerder onderzoek blijkt dat naarmate koeien jonger zijn, het loont om hen langer te blijven insemineren. 'Een melkvaars kun je tot zestien maanden na afkalven blijven insemineren. Afhankelijk van haar lactatiewaarde is het dan nog altijd economisch aantrekkelijker om haar drachtig te maken dan haar af te voeren', weet Hogeveen.

Er bestaat al enige tijd een hulpmiddel dat veehouders ondersteunt bij de beslissing om een koe wel of niet te insemineren: de inseminatiewaarde. Dit kengetal werd in 1988 ontwikkeld door de Wageningse wetenschapper Johan van Arendonk (zie kader pagina 10). Elke veehouder kan het cijfer via het stamboek voor zijn koeien opvragen.

Hogeveen sluit af met te zeggen dat economie niet de enige reden is om zuiniger om te gaan met de koe. 'Het publiek in Nederland en Vlaanderen weet dat koeien acht lactaties kunnen maken, maar dat dit er in de praktijk maar drie zijn. De publieke opinie is op zichzelf al reden genoeg om koeien minder snel af te voeren.' Maar een langer leven staat toch niet gelijk aan een probleemloos leven? Niet alle melkveehouders hebben even veel geduld met een oude koe. De probleemloosheid van een jonge koe is hen ook wat waard. 'Dat mag ook', erkent Hogeveen. 'Maar de melkveehouderij moet levensduur wel serieus nemen. Anders krijg je vroeg of laat de schijn tegen je.'

Conclusies

- Een aandeel van 73 procent aan te houden vaarskalveren is het meest lucratief.
- De kosten voor jongveeopfok en de opbrengstderving door leegstand bepalen in sterke mate het optimale aantal aan te houden vaarskalveren.
- De sleutel voor een hogere levensduur ligt bij de veehouder zelf.